

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1926 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete jämte i ärendet väckta motioner.

Genom en den 25 februari 1926 dagtecknad proposition nr 112, vilken hänvisats till andra särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning

angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Kvinna, som i följd av stadgandet i 19 § första stycket i lagen om arbetarskydd i anledning av barnsbörd är förhindrad att arbeta eller som med stöd av andra stycket i samma paragraf avhåller sig från arbete, som omförmäles i 15 § samma lag, skall, därest hon under minst tre månader närmast före barnsbörden använts till arbete av i sistnämnda lagrum avsedd beskaffenhet, för den tid hon sålunda icke deltagit i arbetet vara berättigad till moderskapsunderstöd i enlighet med vad nedan stadgas.

Har kvinna, som under nyssnämnda tid före barnsbörden använts till arbete som förut sagts, nödgats lämna arbetet till följd av olycksfall, sjukdom, arbetsbrist eller annan omständighet, varöver hon icke kunnat råda, skall detta icke utgöra hinder för att för henne uppkommer rätt till moderskapsunderstöd, därest hon, såvida arbetet fortfarit, jämlikt första stycket skulle hava inom en månad från arbetets avbrytande vunnit dylik rätt.

2 §.

Understöd, som i denna förordning avses, bestrides av statsmedel samt bestämmes och utgives av riksförsäkringsanstalten; dock skall anstalten äga

att med registrerad sjukkasse träffa avtal därom att kassan skall inom sitt verksamhetsområde eller viss del därav, mot vederlag av anstalten, i förhållande till denna övertaga skyldigheten att bestämma och utgiva understöd enligt denna förordning.

3 §.

Understöd utgår för en tid av två veckor närmast före och sex veckor närmast efter barnsörden, dock endast för tid, då kvinnan avhåller sig från förvärvsarbete.

Dör kvinna som åtnjuter understöd, upphör detta att utgå.

4 §.

Understöd utgår för varje dag under tid, då kvinna är berättigad till sådan förmån, med belopp bestämt i förhållande till kvinnans årliga arbetsförtjänst på sätt i 6 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete finnes stadgat angående beloppet av hel sjukpenning.

Beträffande beräkning av den årliga arbetsförtjänsten skall vad i 9 § i nämnda lag stadgas äga motsvarande tillämpning.

5 §.

Åtnjuter kvinna, som äger rätt till understöd enligt denna förordning, ersättning på grund av olycksfall i arbete eller uppbär hon av allmänna medel eller från arbetsgivaren underhåll eller avlöning för tid, då jämlikt 3 § moderskapsunderstöd skall utgå, skall från understödet avdragas vad kvinnan sålunda uppbär för motsvarande tid.

Beredas kvinnan genom underhållet eller avlöningen naturaförmåner såsom bostad eller fritt uppehälle, skall avdraget för dylika förmåner beräknas efter de i orten gällande priser eller efter andra grunder som finnas tillämpliga.

6 §.

Ansökan om understöd skall av kvinnan eller, på anmodan, av annan för hennes räkning skriftligen göras hos riks-försäkringsanstalten eller ock hos sjukkasse, som har att utgiva understödet. Ansökan bör efter barnets födelse eller efter det kvinnan i enlighet med 19 § andra stycket i lagen om arbetarskydd på grund av förestående nedkomst erhållit ledighet från sitt arbete göras utan uppskov; sker ansökan före nu avsedd tidpunkt, skall den upptagas till slutlig prövning först sedan ledighet erhållits eller barnet blivit fött. Då ansökan skett före barnsörden, skall efter barnets födelse bevis om denna utan uppskov insändas. Ansökan, som göres mera än ett år efter barnsörden, föranleder icke någon åtgärd.

Då kvinna i följd av stadgande i 19 § i lagen om arbetarskydd erhåller ledighet från arbete, åligger det arbetsgivaren eller den som å hans vägnar förestår arbetet att ofördröjligen därom göra anmälan hos riks-försäkringsanstal-

ten eller hos sjukkasse, som har att till kvinnan utgiva understöd enligt denna förordning, ävensom att lämna uppgift rörande kvinnans föregående anställningstid och hennes avlöning.

Föreligger vederbörande förhållande som i 5 § avses, skall upplysning därom lämnas i ansökan eller anmälan enligt denna paragraf.

7 §.

Beslut i anledning av gjord ansökan om understöd skall så fort ske kan skriftligen meddelas kvinnan eller den, som för hennes räkning gjort ansökan. Beslutet skall utan hinder av fördröjning klaga till vidare lända till efterrättelse.

Sedan riks-försäkringsanstalten eller vederbörande sjukkasse erhållit understöd om barns-börd eller ledighet som avses i 6 §, skall anstalten eller sjukkassen, ändå att ansökan om understöd ej blivit gjord, bestämma det understöd som enligt denna förordning skall utgivas.

Kan ej med ledning av inkomna handlingar eller eljest erhållna upplysningar genast avgöras, huruvida understöd bör utgå, skall om sannolika skäl därtill finnas understöd ändå provisoriskt utgivas. Kan ej med ledning av erhållna upplysningar understödets storlek genast bestämmas, utgives provisoriskt skäligt belopp. Understöd som enligt vad nu är sagt blivit provisoriskt bestämt utgives utan återbetalningsskyldighet, därest sedermera understödet bestämmas till lägre belopp eller understöd finnes icke böra utgå.

Arbetsgivaren är pliktig att när som helst på därom framställd begäran till riks-försäkringsanstalten, vederbörande sjukkasse eller försäkringsrådet lämna sådan uppgift om arbetet, som må erfordras för bestämmande av huruvida det samma är av sådan art, som avses i 15 § i lagen om arbetarskydd.

Riks-försäkringsanstalten, så ock vederbörande sjukkasse äger att, i den mån sådant må vara nödigt för bestämmande av understödsbelopp, taga del av arbetsgivares avlöningslistor och förteckningar. Enahanda befogenhet tillkommer jämväl försäkringsrådet.

8 §.

Understöd utbetalas i efterskott å sista dagen i varje kalendervecka. Därest kvinnan befinner sig i nödställd belägenhet, må understödet på begäran utgivas förskottsvis, dock icke någon gång för längre tid än en vecka.

9 §.

Rätt till understöd enligt denna förordning kan icke överlåtas och må förty ej för gäld tagas i mät.

10 §.

Försummar arbetsgivare eller arbetsföreståndare att fullgöra i 6 § här ovan stadgad anmälningsskyldighet eller annan förpliktelse, som på grund av stad-

gandet i 7 § fjärde stycket åligger honom, straffes med böter från och med fem till och med två hundra kronor.

Lämnar någon i ansökan eller anmälan som i 6 § avses, eller i uppgift, som i 7 § fjärde stycket sägs, veterligen oriktigt eller ofullständigt meddelande, böte från och med tjugufem till och med ett tusen kronor, där ej förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

11 §.

Förseelse som i 10 § avses skall åtalas vid allmänna underrätten i den ort, där den tilltalade har sitt bo och hemvist.

Böter som ådömas enligt denna förordning tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

12 §.

Närmare föreskrifter angående ordningen för ansökan och anmälan enligt denna förordning samt för utbetalning av moderskapsunderstöd, så ock beträffande tillämpningen i övrigt av förordningen, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten.

13 §.

Över beslut av riksförsäkringsanstalten eller av sjukkasse rörande understöd eller eljest rörande tillämpning av någon i denna förordning given bestämmelse må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär i den ordning, som i lagen om försäkring för olycksfall i arbete finnes för där avsedda fall stadgad.

Försäkringsrådet äger, ändå att klagan icke förts eller framställning gjorts, till prövning upptaga ärende som i denna paragraf avses.

Försäkringsrådets beslut meddelas kostnadsfritt.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1927. Understöd utgår icke i anledning av barnsbörd, som inträffat före nämnda dag.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft tvenne i anledning av densamma väckta motioner nämligen

inom första kammaren nr 300 av herr *von Koch* m. fl. samt

inom andra kammaren nr 421 av herrar *Gardell* i Gans och *Nilsson* i Hörby samt nr 427 av herr *Bäckström* m. fl.

I motionerna I:300 och den därmed likalydande II:427 har hemställts, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition må för sin del antaga följande

Förslag till lag om moderskapsunderstöd.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Svensk kvinna, som på grund av havandeskap eller barnsbörd är i behov av understöd för sig eller barnet, är, där detta behov icke annorledes avhjälpes, berättigad att i enlighet med bestämmelserna i denna lag erhålla erforderligt underhållsbidrag (*moderskapsunderstöd*). Sådant understöd utgår till moderns underhåll under åtta veckor, därav högst två veckor före barnsbörden, och till barnets underhåll under tjugu veckor från dess födelse.

Vid bedömande av fråga om behov av moderskapsunderstöd skall hänsyn icke tagas till moderskapshjälp, som kvinnan åtnjuter från registrerad sjuk-kassa, vilken meddelar sådan hjälp.

2 §.

Där ej särskilda omständigheter annat föranleda, bör moderskapsunderstöd utgå med belopp, som jämlikt 3 och 5 §§ i lagen om barn utom äktenskap i allmänhet pläga av domstol i orten utdömas såsom underhållsbidrag till sådant barn och dess moder från fadern.

3 §.

Såsom villkor för moderskapsunderstöd efter nedkomsten må, där sådant med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet prövas skäligt, uppställas, att barnet skall vårdas hos modern.

Moderskapsunderstöd må, där så finnes påkallat, utbetalas till för barnet förordnad barnavårdsman eller annan lämplig person.

I stället för moderskapsunderstöd i penningar må, där så prövas utan åsidosättande av kvinnans befogade intresse kunna äga rum, hon och hennes barn erhålla vård i anstalt för mödrar med späda barn.

4 §.

Moderskapsunderstöd beviljas av barnavårdsnämnden i den kommun, där kvinnan äger hemortsrätt.

Ansökan om moderskapsunderstöd göres hos barnavårdsnämnden, ledamot därav eller annan, åt vilken nämnden uppdragit att mottaga dylika ansökningar. Moder till barn utom äktenskap, för vilket barnavårdsman är förordnad, äger göra ansökan jämväl hos denne. Om ansökan skett hos annan än barnavårdsnämnden, skall den, hos vilken ansökan gjorts, härom ofördröjligen underrätta nämnden.

Då understödsbehovet är så trängande, att med dess avhjälpande ej kan anstå, till dess barnavårdsnämnden sammanträder, må ordföranden eller, om nämnden sådant medgivit, annan ledamot av nämnden eller tjänsteman hos den-

samma, tills vidare bevilja moderskapsunderstöd. Om sålunda beviljat understöd skall anmälan göras vid nämndens nästa sammanträde, då anteckning därom och om dagen för beviljandet skall ske i protokollet.

5 §.

För barn utom äktenskap förordnad barnavårdsman åligger att tillhandagå barnavårdsnämnden med utredning i ärende angående moderskapsunderstöd åt barnets moder,

att övervaka, att förutsättningarna för sådant understöds fortsatta utgående föreligga och att understödet behörigen användes, ävensom till barnavårdsnämnden anmäla vad i nämnda hänseenden kommer till barnavårdsmanens kännedom, samt

att biträda barnavårdsnämnden med uttagande av ersättning jämlikt 7 § från barnets fader.

6 §.

1 mom. Moderskapsunderstöd utbetalas månadsvis i förskott, där ej särskilda skäl annat föranleda. Utbetalning av sådant understöd före nedkomsten må dock icke ske, förr än medelst intyg av läkare eller barnmorska göres sannolikt, att nedkomsten kommer att äga rum inom två veckor.

2 mom. Moderskapsunderstöd må av barnavårdsnämnden efter omständigheterna indragas eller jämkas.

7 §.

1 mom. Kostnaden för moderskapsunderstöd bestrides av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat understödet, med rätt för nämnden att av barnets fader uttaga ersättning, i den mån nämnden icke finner skäl till eftergift.

Anspråk på ersättning av fadern för moderskapsunderstöd må icke bifallas, där han genom att återbetala understödet eller någon del därav kan antagas komma att sakna nödiga medel för sig och de sina.

Talan om utbekommande av ersättning för moderskapsunderstöd anhängiggöres hos länsstyrelsen i länet. Om den, som sökes, har sitt bo och hemvist eller uppehåller sig i annat län, överlämnas ärendet för prövning till länsstyrelsen därstädes. Talan mot den, som ingenstädes äger stadigt hemvist eller icke är svensk medborgare, prövas av länsstyrelsen i det län, där han finnes.

2 mom. Om statsbidrag till moderskapshjälp är särskilt stadgat.

8 §.

Har fader av lättja eller liknöjdhet försummat honom åliggande underhållsskyldighet mot sitt barn eller dess moder, så att moderskapsunderstöd måst beviljas, är han skyldig att, på sätt i 71 § i lagen om fattigvården sägs, fullgöra arbete, som av barnavårdsnämnden förelägges.

Vad i 71, 72, 74, 75 och 76 §§ i nämnda lag är stadgat om inverkan av arbetskyldighetens fullgörande, om handräckning samt om påföljd vid underlåten-

het av eller tredska eller dåligt uppförande vid utförande av anvisat arbete skall i motsvarande tillämpning lända till efterrättelse, med iakttagande dock, att vad enligt nämnda §§ åligger fattigvårdsstyrelsen skall ankomma på barnavårdsnämnden.

9 §.

Tillsyn över tillämpningen av denna lags bestämmelser utövas på enahanda sätt som i 2 kap. i lagen om samhällets barnavård är stadgat i fråga om uppsikt över barnavården.

Beträffande klagan i mål och ärenden, som behandlas enligt denna lag, gäller i motsvarande tillämpning vad i 10 kap. i lagen om fattigvården är stadgat.

Frågor om beviljande av understöd enligt denna lag skola behandlas med så stor skyndsamhet, som omständigheterna medgiva.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1927.

I motionen II: 421 har hemställts att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 112.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det med propositionen framlagda förslaget till förordning ävensom för de i ämnet väckta motionerna, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas nedan, hänvisa till propositionens respektive motionernas innehåll.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från medicinalstyrelsen rörande viss fråga i samband med propositionen och från socialstyrelsen rörande motionerna I: 300 och II: 427. Dessa yttranden hava såsom bilagor fogats till utskottets utlåtande.

Kungl. Maj:ts förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete anknyter sig direkt till stadgandet i 19 § i lagen om arbetarskydd att kvinna, som fött barn, icke må användas i sådant arbete som avses i nämnda lag under de sex första veckorna efter barnsbörden, därest icke med läkarbetyg styrkes, att hon utan men för sig eller barnet tidigare kan börja arbetet. I nämnda paragraf stadgas därjämte att om kvinna, som användes i arbete av förevarande art, företer intyg av läkare eller barnmorska att hon med sannolikhet kan vänta sin nedkomst inom två veckor, ledighet från arbetet ej må förvägras henne. I propositionen framhållles, att då statsmakterna genom ett dylikt förbud i görligaste mån sökt att i samhällets intresse undanröja de faror, som särskilt det industriella arbetet innebär för den medellösa kvinnans moderskap, har det synts uppenbart att det allmänna även borde genom lämpligt avvägda understöd ekonomiskt säkerställa kvinnan under den tid yrkesarbetet är henne förbjudet.

Understödet föreslås skola utgå under en tid av två veckor närmast före och sex veckor närmast efter barnsbörden och fastställas enligt samma grunder som beloppet av hel sjukpenning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, motsvarande omkring två tredjedelar av kvinnans dagliga arbetsför-

Propositionen.

tjänst. Utanordnandet av understödsbeloppen skulle enligt förslaget omhänderväras av den i Kungl. Maj:ts proposition nr 109 föreslagna riks försäkringsanstalten. Den årliga kostnaden för ifrågavarande understödsverksamhet har beräknats till i runt tal 600,000 kronor.

Motionerna. I motionerna I: 300 av herr *von Koch m. fl.* och II: 427 av herr *Bäckström m. fl.* rikta sig motionärerna mot Kungl. Maj:ts förslag närmast på grund därav, att understöd skulle komma att utgå oberoende av huruvida behov föreligger, ett förhållande som enligt motionärernas mening kan vara förenligt med ett försäkrings- men ej med ett understödssystem och som efter vad motionärerna framhålla skulle komma att föranleda onödiga kostnader, som hellre borde användas för att bereda andra *behövande* barnaföderskor understöd. Motionärerna erinra även om bestämmelserna i 5 § i lagen om barn utom äktenskap, enligt vilka fadern till sådant barn är skyldig, efter ty med hänsyn till hans och moderns villkor må anses skäligt, bidra till hennes underhåll under sex veckor före och sex veckor efter barnsbörden. I den mån den föreslagna understödsverksamheten skulle medföra att den ogifta barnaföderskan icke gjorde sin rätt enligt nyssnämnda lagrum gällande mot barnafadern skulle detta, med hänsyn till att Kungl. Maj:ts förslag icke tillerkänner staten regressrätt, enligt motionärernas uppfattning innebära att barnafaderns skyldighet överflyttades på staten. En dylik konsekvens finna motionärerna betänklig.

I den av herrar *Gardell* i Gans och *Nilsson* i Hörby väckta motionen II: 421 framhålles, att en inskränkning av den föreslagna understödsverksamheten endast till kvinnor i visst industriellt arbete måste anses utgöra en uppenbar orättvisa mot medellösa eller mindre bemedlade mödrar, som hava sin utkomst exempelvis inom jordbruket och det mindre hantverket. Icke heller finna motionärerna det lämpligt att understödet beräknas skola utgå efter den årliga arbetsförtjänsten. Härigenom skulle staten enligt motionärernas uppfattning göra sig skyldig till mannamån mot de kvinnor, som vore mest i behov av understöd. Motionärerna erinra även om att Kungl. Maj:ts förslag synes bortse från barnafaderns förpliktelser, ett förhållande som jämte den kvinnliga kontrahentens möjlighet till statsunderstöd kan befaras främja tendensen till stegring av antalet utom äktenskapet födda barn och i en snar framtid medföra konsekvenser av den mest betänkliga art.

Utskottet. Enligt utskottets mening kunna ur arbetarskyddslagstiftningens synpunkt starka skäl anföras för anordnande av en understödsverksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med grundtanken i Kungl. Maj:ts förslag. En dylik understödsverksamhet skulle otvivelaktigt såsom i propositionen närmare utvecklats komma att i ej ringa grad främja syftet med nu gällande skyddslagstiftning, enligt vilken barnaföderskor äro förhindrade att under viss tid i samband med barnsbörden deltaga i sådant industriellt arbete, som avses i lagen om arbetarskydd. Vid prövning av det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget jämte de i ärendet väckta motionerna har utskottet å andra sidan funnit, att viktiga synpunkter jämväl kunna åberopas till förmån för

den uppfattningen, att en direkt understödsverksamhet från det allmännas sida i princip bör vara beroende av huruvida i varje särskilt fall ett verkligt behov föreligger eller icke. Enligt Kungl. Maj:ts förslag kommer det understöd, som skulle utgå, huvudsakligen att få karaktären av ersättning för den arbetsförtjänst, som vederbörande på grund av ovan anförda bestämmelser i lagen om arbetarskydd nödgas avstå. Denna omständighet skulle dock enligt utskottets uppfattning icke behöva hindra, att det vid understödsbeloppets avvägande även i viss utsträckning toges hänsyn till understödstagarens behov. Möjligen skulle understödssynpunkten härvid kunna vinna tillräckligt beaktande därigenom att storleken av understödsbeloppet gjordes oberoende av arbetsförtjänsten.

Såsom framhållits i motionerna I: 300 av herr von Koch m. fl. och II: 427 av herr Bäckström m. fl. skulle den föreslagna understödsverksamheten kunna i viss utsträckning sägas innebära ett överflyttande på staten av den skyldighet att bidraga till moderns underhåll, som enligt 5 § i lagen om barn utom äktenskap åligger barnafadern. Då en dylik konsekvens av den föreslagna lagstiftningen synes olämplig, ansluter sig utskottet till den av motionärerna hävdade uppfattningen att en understödsverksamhet av förevarande art bör kompletteras med bestämmelser om regressrätt från det allmännas sida gent emot barnafadern. Vad i övrigt beträffar det i nyssnämnda motioner framlagda förslaget till lag om moderskapsunderstöd, vilket förslag är helt grundat på behovsprincipen, är det uppenbart att, därest en understödsverksamhet avseende moderskapshjälp skulle komma att införas, värdet av densamma komme att ökas, därest den kunde utsträckas till vidare befolkningslager, än som enligt Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag skulle komma att bli föremål för understödsverksamheten i fråga.

Emellertid synes motionärernas förslag böra göras till föremål för närmare prövning från Kungl. Maj:ts sida under hänsynstagande bland annat till kostnadsfrågan.

I samband härmed torde jämväl tagas under överbägande, huruvida icke även beträffande de med Kungl. Maj:ts förslag avsedda barnaföderskor behovsprincipen — helt eller delvis — bör tillämpas. Även om för dessa barnaföderskor särskilda bestämmelser i övrigt anses böra gälla, torde emellertid såsom utskottet framhållit, regler om regressrätt mot barnafadern böra införas i dessa. Slutligen läser vid den förnyade utredningen överbägas, huruvida ej den i såväl Kungl. Maj:ts förslag som i nämnda motioner upptagna understöd tiden för modern, åtta veckor, skulle kunna inskränkas, huruvida kommunerna, för vilkas fattigvårdsutgifter den föreslagna understödsverksamheten givetvis kommer att innebära en viss lättnad, i någon mån böra lämna bidrag därtill samt i vad mån sjukvårdens medverkan kan vinnas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa

A) att riksdagen måtte — med förklaring, att varken Kungl. Maj:ts proposition nr 112 eller de i ärendet väckta motionerna I: 300 och II: 427 kunnat av riksdagen bifallas — i anledning av nämnda proposition och motioner i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville under hänsyns-

tagande till vad utskottet ovan anfört verkställa förnyad utredning rörande de i propositionen och motionerna behandlade frågor samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda;

B) att motionen II: 421 må anses besvarad genom vad utskottet under A) hemställt.

Stockholm den 17 maj 1926.

På andra särskilda utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. G. Ekman, Bärq, Thorberg, von Sydow, Almqvist, Tjällgren, Boman, Berglund, Johan Bernhard Johansson, Lyberg, Lindgren* och fröken *Hesselgren*;

från andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Hagman, Anderson* i Storegården, *Hamrin, Leo, Järte, K. A. Westman, Carlsson* i Stockholm, fru *Östlund, Jansson* i Edsbäcken, *Holmdahl** och *Bergström* i Hälsingborg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Bärq, Thorberg, Berglund* och fröken *Hesselgren*, herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Hagman, Leo, Carlson* i Stockholm, fru *Östlund* och herr *Bergström* i Hälsingborg.

I likhet med departementschefen hålla vi före, att då statsmakterna i samhällets eget intresse utfärdat förbud (arbetarskyddslagen) för mödrar som äro sysselsatta i industriellt arbete att under viss tid efter barnsbörd uppehålla sitt arbete, det också bör åligga det allmänna att genom lämpligt avvägda understöd ekonomiskt säkerställa kvinnan under den tid yrkesarbetet sålunda är henne förbjudet. Vid ett ordnande av frågan om moderskapsunderstöd torde följaktligen denna grupp av barnaföderskor närmast böra komma i åtanke. Denna uppfattning har också enhälligt uttalats av den granskningsnämnd, som tillkallats för att yttra sig över förslaget, samt av försäkringsrådet. Vi ansluta oss därför till den framlagda propositionen, mot vars detaljer vi ej heller ha någon anmärkning att framställa.

Emellertid torde utan tvivel även många av de mödrar som icke falla under arbetarskyddslagens bestämmelser vara i behov av hjälp och understöd vid tiden närmast före och efter barnsbörden. Ehuru staten visserligen icke för-

bjuder dessa mödrar att fortsätta med sitt arbete under tiden närmast efter barnsörden, och dessa sålunda icke synas kunna resa samma fordran på det allmänna som de mödrar, vilka av lagen förbjudas uppehålla sitt yrkesarbete, så torde dock såväl med hänsyn till humanitära skäl som till samhällets intresse av släktets fortbestånd och sundhet en understödsverksamhet från det allmännas sida även i dylika fall vara påkallad. Departementschefen och, bland andra, granskningsnämnden och försäkringsrådet hava också uttalat, att det skulle varit önskvärt om även andra grupper av mödrar än propositionen avser skulle kunnat få njuta förmånen av moderskapsunderstöd, men ha omständigheterna icke nu medgivit framläggande av förslag därom. I tvenne motioner I: 300 och II: 421 har också frågan om utvidgning av de understödsberättigades krets bragts på tal och föranlett yrkande därom i den förstnämnda motionen. Här må dock erinras om att i Kungl. Maj:ts förslag till ändrade grunder för statsbidrag till den frivilliga sjukförsäkringen föreslås, att för alla sjukförsäkrade kvinnor obligatoriskt skulle utgå moderskapshjälp med bidrag av statsmedel.

Det förslag till lösning av frågan om beredande av moderskapsunderstöd som propositionen innebär, läser endast vara att anse som en partiell lösning. De behjärtansvärda och starka skäl som tala för en utvidgning av de understödsberättigades krets bör också enligt vår mening leda till att utredning i angivna syfte redan nu igångsättes. Huruvida understödet bör utgå på ensartat sätt och under ensartade villkor till alla mödrar kan dock sättas i fråga. Om nämligen, bland annat, behovsprincipen på sätt departementschefen utvecklat icke bör komma till användning vid understöd åt de mödrar som lagligen äro förhindrade att fortsätta med sitt yrkesarbete, så synes denna princip i en eller annan form böra tillämpas med avseende å dem för vilka intet dylikt förbud gäller. Likaledes bör övervägas, huruvida icke kommunerna böra bidraga till understöd åt sistnämnda kategori av mödrar, enär ett dylikt understöd givetvis komme att medföra en avlastning i fråga om fattigvårds-kostnaderna. Med anledning av vad i motionerna anförts om önskvärldheten av att samhället upprätthåller en återkravs rätt gent emot barnafäderna, så torde den blivande utredningen få visa om och i vad mån en dylik regress rätt kan vara befogad och lämplig i fråga om understöd som utbetalats till andra mödrar än dem, som enligt arbetarskyddslagen äro förhindrade att fortsätta med sitt yrkesarbete.

På grund av vad vi anført få vi hemställa

A. Att Kungl. Maj:ts proposition måtte av riksdagen bifallas;

B. Att riksdagen, i anledning av i ärendet väckta motioner, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken mån rätt till moderskapsunderstöd må kunna utsträckas att omfatta även andra barnaföderskor än de i Kungl. Maj:ts förslag avsedda, och för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

*Bilaga A.**Till Riksdagens andra särskilda utskott.*

I skrivelse den 15 mars 1926 har meddelats från Kungl. Socialdepartementet, att Kungl. Maj:t anbefallt Medicinalstyrelsen att avgiva och till eder överlämna ett beträffande Kungl. Maj:ts proposition nr 112 med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete begärt utlåtande rörande frågan om lämpligheten av arbete och kroppsrörelse under den tid, som närmast föregår barnsörden.

Med anledning härav får Styrelsen, som överlämnat ärendet för utredning till medlemmen av Styrelsens vetenskapliga råd, professor Hjalmar Forssner och som från honom erhållit en promemoria i ämnet, vilken promemoria här i avskrift bifogas, för egen del avgiva följande utlåtande:

För en frisk kvinna är det endast nyttigt att även under havandeskapets sista veckor deltaga i lämpligt arbete och göra lämpliga kroppsrörelser, men sådant arbete, där kvinnan behöver lyfta och bära tunga bördor, gå på stegar och dylikt samt överhuvud taget mera ansträngande arbete är ej lämpligt ens för en frisk kvinna under havandeskapet och särskilt under den tid, som närmast föregår barnsörden. Vidare är det ej ovanligt, att för övrigt friska kvinnor under havandeskapets senare del bliva så lätt fysiskt uttröttade, att det är mycket önskvärt kunna befria dem från arbete under den närmast förlossningen föregående tiden. Detta gäller i ännu högre grad de kvinnor, som under havandeskapet förete sjukliga symptom.

RICKARD STENBECK.

F. BLOCK.

A. E. Bastman.

Stockholm den 31 mars 1926.

Avskrift.

P. M. till Kungl. Medicinalstyrelsen, Stockholm.

I skrivelse av den 15 mars 1926 har Statsrådet K. Schlyter anbefallt Medicinalstyrelsen avgiva utlåtanden till riksdagens andra tillfälliga utskott med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 112. Medicinalstyrelsen skulle därvid särskilt yttra sig angående frågan om lämpligheten av arbete och kroppsrörelser under den tid som närmast föregår barnsörden.

Enligt min erfarenhet är det i regel nyttigt för havande att förrätta sitt arbete även under graviditetens sista veckor. Å andra sidan finns det dels vissa yrken, som icke lämpa sig att utföras under havandeskapets sista veckor framför allt sådana, där kvinnan behöver lyfta och bära tunga saker, gå på stegar eller dylikt, dels finnes det kvinnor, som under havandeskapets senare del bliva så lätt fysiskt uttröttade, att det är mycket önskvärt kunna befria dem från arbete den närmast förlossningen föregående tiden. Slutligen kommer härtill, att icke så få kvinnor, särskilt ogifta sådana, icke hinna eller i alla fall icke komma sig för att tänka på nödiga anordningar för att skaffa det nyfödda barnet kläder, fosterföräldrar o. s. v. Mig synes därför att 19 § andra stycket i lagen om arbetarskydd av den 29 juni 1912 är mycket lyckligt formulerat, då härigenom de kvinnor som det önska kunna erhålla ledigt de två sista veckorna av havandeskapet. Någon anledning till att för erhållandet av en sådan ledighet avkräva läkarbetyg synes mig icke föreligga.

Även stadgandet i 19 § första stycket av samma lag synes mig väl formulerat. Det torde helt visst vara klokt att icke bestämma någon fast minimi-tid, utan låta detta bliva beroende på prövning av läkare av varje särskilt fall.

Socialstyrelsens förslag att i detta avseende göra undantag för sådana kvinnor, som nedkommit med dödfödda barn eller vilkas barn under första tiden efter nedkomsten dött, är enligt min mening icke lyckligt. På skäl som departementschefen med rätt framhållit, är det ingalunda ovanligt, att en förlossning varvid barnet födes dött ofta tager moderns krafter i anspråk i större grad än i normalt förlöpande fall.

Till sist beder jag Kungl. Styrelsen benäget ursäkt, att detta utlåtande blivit av mig något fördröjt. Detta har berott därpå, att en halsinfektion sedan flera dagar och alltjämt binder mig vid sängen.

HJ. FORSSNER.

Bestyrkes å tjänstens vägnar:

G. Bergman.

Bilaga B.

Till riksdagens andra särskilda utskott.

Genom remiss den 26 mars 1926 har socialstyrelsen anbefallts avgiva och till Riksdagens andra särskilda utskott senast den 8 april 1926 överlämna yttrande över tvenne inom första och andra kamrarna väckta likalydande motioner, nr 300 resp. nr 427, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 112 med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete. Till fullgörande härav får styrelsen anföra följande.

Motionärerna framhålla inledningsvis, att, ehuru under det senaste decenniet viktiga åtgärder i olika avseenden vidtagits inom vårt land till barnens och i samband därmed även deras mödrars skyddande, ytterligare åtgärder likväl äro av behovet påkallade. Inom och utom riksdagen ha också vid upprepade tillfällen förslag i sådant hänseende framställts. I all synnerhet har uppmärksamhet ägnats åt spörsmålet om hjälp åt barnaföderskor och deras barn vid tiden för nedkomsten och under amningstiden. Sistberörda fråga har, påpekas härefter, i begränsad omfattning gjorts till föremål för framställning till innevarande års riksdag genom Kungl. Maj:ts proposition nr 112 med förslag till förordning angående moderskapsunderstöd åt kvinnor i visst industriellt arbete.

Kungl. Maj:ts ifrågakvarande förslag avser att under vissa villkor bereda kvinna, som genom tillämpning av 19 § första stycket i lagen om arbetarskydd förhindras att arbeta eller med stöd av samma paragrafs andra stycke avhåller sig därifrån, moderskapsunderstöd med belopp bestämt i förhållande till kvinnans årliga arbetsförtjänst på sätt i förslaget närmare anges. Motionärerna finna syftet med förslaget synnerligen behjärtansvärt men anse, att förslaget är byggt på sådana grunder, att det ej kan godtagas. Motionärerna, som hysa den uppfattningen, att bestämmelserna i 19 § arbetarskyddslagen ingalunda kunna grunda någon rätt för därav berörda kvinnor att, oberoende av om behov därav föreligger, erhålla understöd under den tid de avhålla sig från arbetet, rikta sig härvid särskilt mot att förslaget stadgar rätt till understöd utan avseende å behovet samt att staten icke tillerkänts någon återkravs rätt gentemot barnafadern.

I sitt den 2 november 1925 avgivna betänkande med förslag till reviderad lag om arbetarskydd har styrelsen i anslutning till det stadgande i berörda förslag, som motsvarar 19 § i den nu gällande lagen om arbetarskydd, närmare angivit sin ståndpunkt i förevarande fråga. I principiellt avseende anför styrelsen här:

»Enligt styrelsens mening torde någon tvekan numera knappast råda i fråga om det berättigade i kravet, att det allmänna skall träda emellan för att få till stånd någon anordning, som tillförsäkrar de under barnsängsledigheten från arbetet uteslagna kvinnorna skäligt understöd. Oavsett den stora betydelsen av en dylik anordning med hänsyn till folkhälsan lär man nämligen svärigen kunna bestrida, att staten genom sin lagstiftning på området skäligen måste anses giva upphov åt en viss fordringsrätt till förmån för de från arbetet uteslagna. Visserligen skulle barnsängskvinnan, även om ej något förbud fun-

nes, vara nödgad att under någon tid vid nedkomsten avhålla sig från arbetet, och ledigheten vore påbjuden närmast i hennes eget och hennes barns intresse, men den påbjudna ledigheten bleve i regel längre än den hon själmant skulle taga ut, och behovet därav för modern och barnet vore ofta nog icke obestriddligt. Anspråk på ersättning för en del av den mistade arbetsförtjänsten synes sålunda ur rättslig synpunkt grundat.»

En konsekvens av denna uppfattning blir tydligen, att understöd till kvinna under den tid, som hon på grund av stadgandet i 19 § arbetarskyddslagen *nödgas avhålla sig* från arbetet, bör utgå oavsett behovet, liksom att regressrätt för det allmänna i fråga om dylikt understöd icke bör ifrågakomma. Detsamma kan däremot icke göras gällande i fråga understöd för tid, varunder kvinna har rätt men ej skyldighet att avhålla sig från arbetet. Strängt taget kan nyssberörda konsekvens också endast tilläggas giltighet beträffande understöd för viss del av den tid, varunder kvinna är utestängd från arbetet, nämligen den del därav, då hon, därest förbud ej förelegat, skulle kunnat fullgöra sitt arbete. Å andra sidan torde för sistnämnda tid full ersättning för mistad arbetsförtjänst böra beräknas. En praktisk lösning av frågan blir då tydligen den, som tillerkänner kvinnan understöd av angiven karaktär för hela den tid, hon med stöd av arbetarskyddslagen avhåller sig från arbetet, men låter understödet utgå med ett i förhållande till den normala arbetsförtjänsten reducerat belopp.

Förevarande understödsfråga skulle enligt styrelsens uppfattning lämpligast få sin lösning genom införande av moderskapsförsäkring med statsbidrag i samband med obligatorisk sjukförsäkring. För en dylik lösning uttalade sig också riksdagen redan år 1912. Då emellertid en obligatorisk sjukförsäkring icke nu lär komma till stånd, och då ytterligare uppskov med frågans lösning icke synes försvarligt, måste det anses påkallat att såsom provisorisk anordning tillgripa offentlig understödsverksamhet. Vid dennas anordnande bör emellertid beaktas angelägenheten av att icke hinder resas för en önskvärd snar övergång till moderskapsförsäkringen.

Såsom styrelsen antytt i sitt nyss åberopade arbetarskyddsbetänkande, låter det givetvis tänka sig, att en direkt understödsverksamhet organiseras på ett något annat sätt, än nu av Kungl. Maj:t; föreslagits. Intet hinder torde sålunda i och för sig möta mot att exempelvis barnavårdsnämnden i orten erhåller i uppdrag att utbetala understödet. Likaså lär kunna tagas under övervägande, huruvida icke viss del av ersättningen, förslagsvis en tredjedel, skulle gäldas av kommunen. Då understödsverksamheten säkerligen i en hel del fall skulle medföra, att eljest erforderlig fattigvårdshjälp icke behövde meddelas, synes nämligen en uppdelning av understödet mellan staten och kommunen icke oberättigad. Därest barnavårdsnämnd eller annan kommunal myndighet erhöles i uppdrag att utbetala understödet, torde en dylik uppdelning också vara lämplig för kontrollens skull. Framhållas må emellertid, att om understödet skulle komma att utbetalas under medverkan av kommunal myndighet det finge anses särskilt angeläget, att detsamma bestämdes att utgå efter möjligast enkla grunder.

Med vad styrelsen sålunda anført har styrelsen ingalunda avsett att underkänna det synnerligen behjärtansvärda i det strävande, för vilket motionärerna gjort sig till talesmän och vilket åsyftar att bereda alla kvinnor, som därav äro i behov, moderskapsunderstöd. Tvärtom anser styrelsen det vara ett viktigt samhälleligt önskemål, att detta strävande krönes med framgång. Vid dess förverkligande bör emellertid tillses, att man ej därmed fördröjer eller försvårar den lösning, som även motionärerna anse vara lämpligast, nämligen moderskapsförsäkringen.

Styrelsen har emellertid velat starkt betona, att frågan om moderskapsunderstöd till industriarbeterskor i anledning av bestämmelserna i 19 § arbetarskyddslagen måste noga hållas i sär från spørgsmålet om allmänt moderskapsunderstöd i den form, som av motionärerna föreslås. Enligt motionärernas förslag skulle understödet principiellt sett utgå efter samma grunder som fattigvårdshjälp ehuru utan sådans verkningar gentemot modern. Enligt styrelsens i det föregående utvecklade uppfattning bör däremot moderskapsunderstöd till industriarbeterskor utgå såsom ersättning för mistad arbetsförtjänst. Det torde sålunda, även om motionärernas förslag om allmänt moderskapsunderstöd skulle vinna bifall, likväl enligt styrelsens mening bliva nödvändigt att meddela särskilda bestämmelser rörande moderskapsunderstöd åt industriarbeterskor. För denna kategori av mödrar skulle följaktligen en anordning för allmänt moderskapsunderstöd närmast bliva av kompletterande karaktär och komma dessa mödrar tillgodo endast i den mån deras behov av understöd ej bleve tillgodosett genom den för dem anordnade särskilda understödsverksamheten. Stockholm den 7 april 1926.

GUNNAR HUSS.

TH. FÜRST.
